చేటపెయ్య

జగన్నాథమంటే ఒకప్పుడు మా వాళ్ళందరికి లోకువ. నేనంటే మన్నన. దానికి కారణం ఉండేది. జగన్నాథమూ, నేనూ ఒకే ఊరి వాళ్ళం. ఒకటే కులం. ఇళ్ళ పేర్లు కూడా ఒకటే.

మాకు బోలెడంత భూమీ, పుట్రా ఉండేవి. మా తాతల దగ్గర్నుంచి వ్యవసాయం ఉమ్మడిగా ఉండేది. జగన్నాథం నాన్న మా పొలాల్లో పనిచేసేవాడు. మా తాతలూ తర్వాత తండ్రులూ కూడ మంచి దాతలనిపించుకున్నారు. ఊహ తెలిసే నాటికి ఈ పరిస్థితి యిలాగే ఉండేది. తర్వాత మా కుటుంబాలు విడిపోయాయి. కొందరు చితికి పోయారు. కొందరు బాగు పడ్డారు. మా తండ్రి ముందు చూపుతో నన్ను చదువులో పెట్టాడు.

మా ఊరికి అయిదు మైళ్ళ దూరంలో హైస్కూలు ఉండేది. సైకిళ్ళ మీద వెళ్ళేవాళ్ళం. ఈ జగన్నాథం నా సైకిలు తొక్కి నాతోబాటే వచ్చి చదువుకునేవాడు. ఫస్టు మార్కులతో నేను పాసయేవాడిని. జగన్నాథానికి అత్తెసరు మార్కులు వచ్చేవి.

మా కుటుంబాలలో మేమిద్దరమే చదువుకునే వాళ్ళం. కనుక మా యిద్దర్నీ అంతా పొగిడేవారు. వాడు వచ్చి మా వీధరుగు మీదే కూర్చొనేవాడు. దాని మీద మా పెద్దాళ్ళంతా పేకాటలు ఆడేవారు. వాళ్ళకి సిగరెట్లూ, కాఫీలూ మోసేవాడు జగన్నాథం. నేను పుస్తకాలు పట్టుకుని కూర్చునేవాడిని. జగన్నాథానికి పనులు పురమాయిస్తూనే నన్ను గుర్తు చేసి "వాడి చంక నాకు - బాగుపడతావు -" అనేవారు.

నేను కూడా వాడిని చదవమని సతాయించేవాడిని.

కొడుకు పాసయినపుడల్లా తండ్రి వచ్చి 'ఇదంతా నీ చలవే -' అనేవాడు. మా అంతస్తుల్లో తేడా ఉన్నా, చదువులో నాకన్నా వెనకబడ్డా, పనికి మాలిన స్నేహాలు వాడు చేసినా, మా యిద్దరి తెలివి తేటల్లో వ్యత్యాసమే అందరూ పట్టించుకునేవారు. 'వాడు ఆఫీసరువుతాడు - నువ్వు బంట్రోతువవుతావు' అని మా యింగ్లీషు మాష్టారు శిరోమణిగారు తిట్టేవారు.

అరవై అయిదు ప్రాంతాల నా చదువు అయిపోయింది.

వాడిది డింకీ కొట్టింది.

నేను డిగ్రీ చేతబట్టుకుని హైదరాబాదు చేరాను. కొన్నాళ్ళు ఒక ప్రైవేటు కంపెనీలో చేసి

చివరికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వంలో ఉద్యోగం సంపాదించగలిగేను. నేను సంపాదించుకుని స్థిరపడు తుండగా జగన్నాధాన్ని వెంట బెట్టుకుని వాళ్ళ నాన్న వచ్చాడు.

చిన్నప్పటినుంచీ నన్ను ఎత్తుకుని మోసాడు. జగన్నాధం కూడా ఏవో కొన్ని చిల్లర మల్లర పనులు చేసి మావాళ్ళ చేత తన్నులు తిన్నా కావల్సిన మనిషి.

ఏలా కాదంటాను?

సరేనని వాడిని నా రూమ్‌లో పెట్టుకున్నాను.

చిక్కడపల్లిలో ఉండేవాళ్ళం. నేను మూడు నెలలు వాడిని పోషించాను. ఇంటి దగ్గర ఉండేవాడు. నేను ఆఫీసుకు పోయేవాడిని. పోయేముందు అన్నింటికీ తాళాలు వేసుకునే వాడిని. ఏది పట్టుకెళ్ళి అమ్మేస్తాడోనని బెంగ. ఆ పని చేయలేదు గాని, ఇంటి ఓనరు కూతురుతో సంబంధం కలిపేసాడు. ఆ అమ్మాయికి నెల తప్పిందని తెలియగానే చెప్పా పెట్ట కుండా రైలెక్కేసాడు.

ఆయన వచ్చి నా పీకల మీద కూర్చున్నాడు.

ఏం చెప్పేది? బ్రాహ్మడు! పెద్దవాడు. మేం ఆయన కులం కాదు.

ఏం చెప్పినా ఆయన వినలేదు - "కులం కాకపోతేనేం మనిషే కదా - నన్ను మీ ఊరు తీసుకు వెళ్ళు! నేను పంచాయితీ పెట్టిస్తాను. నువ్వీ ఉపకారం చెయ్యి -" అన్నాడు.

తప్పలేదు. ఆఫీసుకు సెలవు పెట్టి రైలెక్కాను.

జగన్నాధం దొరికాడు.

మా వాళ్ళంతా వాడిని పట్టుకుని తన్నారు. కులంలో తప్పబుట్టావన్నారు. చివరకి మెడలు వంచి వాడికి పెళ్ళి చేయించారు.

నోరెత్తకుండా పెళ్ళి చేసుకున్నాడు.

ఊళ్ళోకి అడుగు పెడితే కాళ్ళు విరగగొడతామన్నారు.

తండ్రి జగన్నాధం మొహం చూడనన్నాడు.

అప్పటిలో నేను జగన్నాధాన్ని కొంచెం సపోర్టు చేసేవాడిని. - "ప్రేమించాడు! తప్పేముంది" అన్న ధోరణిలో మాట్లాడేవాడిని.

"తప్పా... తప్పన్నారా? నువ్వు ఆ పని జన్మలో చెయ్యలేవు. తప్పుడు నా కొడుకు!" అనేవారు.

నిజంగానే నేను ప్రేమ వ్యవహారంలో పడలేదు. మా వాళ్ళు నిశ్చయించిన అమ్మాయినే పెళ్ళాడాను.

ఇలా మా కుటుంబాలలో వాడిని లోకువ చేసినా, నన్ను మన్నన చేసినా నేను ఎక్కువ పట్టించుకునే వాడిని కాదు. నా ఉద్యోగమేదో, నా బ్రతుకేదో అన్నట్టుండేవాడిని.

ఆ యింటి నుంచి అప్పట్లోనే ఖాళీ చేసేసినా రాకపోకలు మాత్రం కొన్నాళ్ళుండేవి. పెద్దాయన అల్లుడినీ, కూతురినీ ఉండమనలేక, పొమ్మనలేక సతమతమయిపోయేవాడు.

జగన్నాధం దర్జాగా కూర్చుని వేళకి అన్నీ జరిపించుకునేవాడు. ఆ అమ్మాయి పేరు పార్వతి. పచ్చగా బంగారు బొమ్మలా ఉండేది. యస్సెస్సెల్సీ పాసయింది. మొదట్లో నాతో కలివిడిగానే మాట్లాడేది. తర్వాత్తర్వాత నేను వెళ్ళేసరికి చటుక్కున లోపలికి పోయేది. నేనది గమనించాక రాకపోకలు తగ్గించాను.

పెద్దాయన ఎవరి కాళ్ళో కడుపో పట్టుకుని సెక్రటేరియట్‌లో గుమస్తాగా జగన్నాధాన్ని వేయించాడు. కూతురికీ, అల్లుడికీ వేరే కాపురం పెట్టించాడు. బాగుండదని వెళ్ళాను. పార్వతి బాగా చిక్కిపోయింది. జగన్నాధం లేడు.

ఆ అమ్మాయి బావురుమంది.

నేను నివ్వెరపోయాను. నన్ను పట్టుబట్టి ఉంచేసింది. ఆమె చెపుతూ ఉంటే గుండె చెరువయిపోయింది. 'జగన్నాధం ఇంత నీచుడా -' అని ఆశ్చర్యం కలిగింది. జగన్నాధానికి అనుమానంట. ఇంటికొచ్చే కూరలవాళ్ళతో కూడా సంబంధం కట్టేవాడట. 'నిండుచూలాలిని. ఇప్పుడు కూడా నన్ను అనుమానిస్తా'డంటూ పార్వతి చెపుతూంటే ఒళ్లు పట్టని కోపం వచ్చింది. వాడి ఫిల్టు పట్టుకుని ఈ దవడా ఆ దవడా వాయిస్తానన్నాను. వాళ్ళ నాన్నను పిలిపించి చెప్పుతో కొట్టిస్తానన్నాను.

అలా చేసినా బాగుండేది - పార్వతి దక్కేది!

'వద్దన్నా' అంటూ ఏడిచింది. ఇదంతా వాళ్ళ నాన్నకు రాసాను. ఆయన సమయానికి రాలేకపోయాడు. ఒక రోజు పార్వతి కాలు జారిపడిపోయిందనీ, చావు బతుకుల మీద ఉందనీ తెలిసింది. నేను వెళ్ళేసరికి అంతా అయిపోయింది.

ఆ తర్వాత జగన్నాధం మొహం నేను చూడలేదు.

అయినా వాడి కబుర్లు తెలుస్తూనే ఉండేవి.

అప్పట్లో హైదరాబాదుకి ఆంధ్రా నుంచి జనం చేరుకునేవారు. రక రకాల గొడవలు. ముల్కీ, నాన్ ముల్కీ తగువులు. జగన్నాధం మా జిల్లాల నుంచి వచ్చే వాళ్ళకి ఏవో సదుపాయాలు చేస్తున్నాడని తెలిసేది. ఇళ్ళ స్థలాలు కొంటున్నాడనీ, అమ్ముతున్నాడనీ అనేవారు. నాకు తెలిసి అతని జీతం నాకన్నా తక్కువ! ఎలాంటి ఆస్తీ పాస్తీ కూడా లేవు. అయినా ఇళ్ళ స్థలాలు కొనేంత డబ్బు ఎక్కడిది?

బలుస్తున్న భాగ్యనగరంలో డబ్బు చెట్లు మొలవటానికి ఇళ్ళ స్థలాల వ్యాపారం చాలా సారవంతమయిన నేల! ఆంధ్రా నుంచి వచ్చేవాళ్ళకి అండా దండా జగన్నాధాల్లాంటి వాళ్ళు సమకూర్చేవారు.

జగన్నాధమంటే తెలిసీ, తెలియని వాళ్ళు అతగాడిని ఆశ్రయించవచ్చు. అంతా తెలిసినా మా వాళ్ళు ఆ పని చేయరని నేను కాస్త గర్వంగా అనేవాడిని.

డబ్బయి నాలుగులో మా చిన్నాన్న తన కొడుకుని తీసుకువచ్చి "ఏదయినా ఉద్యోగం సూడరా - అబ్బాయ్!" అని నాకు అప్పగించేడు. నా భార్య నెమ్మదయినదే! నలుగురున్న

కొంపలోంచి వచ్చినదే! చాకిరీకి వెరవదు! ఉండటానికి కూడా సదుపాయం వున్న యిల్లే! కనుక వాడిని ఏడాది పాటయినా దగ్గర పెట్టుకోగలను. కానీ ఉద్యోగం వేయించటమంటే మాటల్తో పనా? నన్ను ముట్టుకోకు నా మాలకాకి అన్నట్టుండే నాకు అది సాధ్యమా?

నా బెదురు నేను వ్యక్తం చెయ్యలేదు.

మూడు నెలలు తర్వాత వాడు వెళ్ళి చిన్నాన్నను వెంట బెట్టుకొని వచ్చాడు. తండ్రీ, కొడుకూ రెండు రోజులు అడావుడిగా తిరిగారు. నాతో వాళ్ళు ఏం మాట్లాడలేదు. నేనూ అడగలేదు.

"జగన్నాథంరా మనిషంటే -" అన్నాడు చిన్నాన్న వెళ్ళేముందు.

ఏ మాత్రం సూచన లేకుండా వచ్చిన ఆ ప్రస్తావనతో నివ్వెరపోయాను. ఆ రోజు చెప్పు తీసుకుని జగన్నాథాన్ని చచ్చేలా కొట్టాడు చిన్నాన్న. ఆయనంటే పిల్లలందరం జడుసుకునేవాళ్ళం.

నేను ఎలాంటి ఆసక్తి చూపించకపోయినా చిన్నాన్న విషయం చెప్పాడు. జగన్నాథం మా వాడికి ఉద్యోగం వేయిస్తానన్నాడట. మూడు వేలు పట్టుకొచ్చి యిచ్చారుట. నాతో ఒక్క ముక్క కూడా అనకుండా వాళ్ళు చేసిన పని నాకు బాధ కలిగించింది.

అన్నట్లుగా వారం రోజుల్లో ఆర్డరు రాకపోయినా, రెండు మూడు నెలల్లో ఉద్యోగం దొరికింది. అప్పటినుంచీ జగన్నాథం కోసం మా వాళ్ళు రావటం, మా యింట్లో మకాం వేయటం మొదలయింది. వచ్చిన వాళ్ళు పనులు చేసుకొని వెళ్ళిపోతున్నారా - జగన్నాథాన్ని ఇంద్రుడూ చంద్రుడూ అంటున్నారు. మా ఆవిడ ఆ మనిషిని ఎన్నడూ చూడలేదు.

నా భార్య ఓ మారు పెదవి విప్పింది. అప్పుడు జగన్నాథాన్నీ నన్నూ పోల్చి చూస్తున్నారని నాకు అర్థమయింది. ఈసారి పోలిక నాకేమంత సుఖకరంగా లేదు. వాడు యిల్లు కట్టాడు! నేను కట్టలేదు. వాడికి పరోపకార బుద్ధి ఉంది. నాకు లేదు. వాడి భార్య మంచి ఆదరణ గల యిల్లాలు. వాడి పిల్లలు బహు బుద్ధిమంతులు.

'మీరూ వాళ్ళలా చదువుకోండి -' అని మా పిల్లలతో అన్నారట.

నా వంట్లో చీమూ నెత్తురూ లేదు - అవన్నీ తెలివి తక్కువతనంగా అంటున్నారు - అని సర్ది చెప్పబోయాను.

ఆవిడ ఊరుకోలేదు.

"మన యింటి మీద పడి తింటున్నారు. నా పిల్లల చేత సిగరెట్లు తెప్పించుకుంటున్నారు. వాళ్ళని పొగడడమేంటీ? ఉంటే మనసులో ఉంచుకోవాలి -"

నేను నచ్చ జెప్పాను - "మన మంచి కోరే వాళ్ళు గనకే చెపుతున్నారు. వాడికన్నా ముందు వాడికన్న పెద్ద ఉద్యోగంలో చేరాను. వాడికన్నా నేను బాగుండాలి. అలా లేను. పల్లెటూరివాళ్ళు. మాట్లాట్టం రాదు. ఏదో అన్నారు. వదిలెయ్?'

ఆవిడ వదిలేసింది. బంధువులు వదలలేదు.

కొందరి పనులు అయేవి. కొన్ని అయేవి కావు. 'అన్నీ మనవాళ్ళకే చేసుకుంటే బాగోదు-'

అని తప్పించుకునేవాడు. అదీ ఉత్తమగుణంగానే కొందరు చిత్రించేవారు.

"వాడికి కులం, మతం లేవు - ఆంధ్రావోళ్ళు అవాలంతే!" అనేవారు. అది వాళ్ళ వాఖ్యానం. నేను కూడా అందులో పడ్డాను.

నేను చాలా ఆదర్శభావాలున్న వాడిననీ, నిజాయితీకి ప్రాణం యిస్తాననీ, లంచం ముట్టననీ నా మీద నాకు చాలా గౌరవం ఉండేది. అందుకే నా పరిస్థితి యిలా ఉంది. అప్పటికే పదహారేళ్ళ సర్వీసు పూర్తయింది. రాజధానిలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వోగ్యోగిని. ఒకటే గాదు రెండు యిళ్ళు కట్టిన వాళ్ళున్నారు. బాంక్ అక్కవుంట్లో బోలెడంత ఉన్నవాళ్ళున్నారు. షేర్లు, యఫ్‌డీలు ఉన్నవాళ్ళున్నారు. కర్ణాటకలో లక్షలు పెట్టి కొడుకులకి డాక్టరీ, యింజనీరింగూ చెప్పిస్తున్న వాళ్ళున్నారు. నా పెద్ద కొడుకుని అప్పట్లో బియస్సీలో చేర్చటం గగమనమయిపోయింది.

లోకంలో సఫలమయిన వాళ్ళతో నన్ను అందరూ పోల్చారు. నేనూ అదే పని చేస్తున్నాను - వాళ్ళు నైతికంగా నాకన్నా తక్కువ్వాళ్ళని నేను గర్వపడ్డా దాన్ని లోకం నిలవనీయటం లేదు. దాన్ని సమర్థత అనే తూనిక రాయితో తూస్తోంది.

నల్లకుక్క నల్లకుక్క అని నలుగురూ అనేసరికి నిజమేననుకున్నాడట వెనకటికి ఓ అయ్యవారు. నేనే సమర్థుడిని కానని నాకూ అనిపిస్తోంది.

ఈ స్థితిలో మా జగన్నాథంలో ఆంధ్రాభిమానమేగాని కులాభిమానం లేదన్న వ్యాఖ్యానం నాకు అతని మీద గౌరవమే కలిగించింది. ఇదంతా పదేళ్ళ క్రితం మాట! అప్పటికే కులాల పేరిట సంఘాలు మొదలయాయి. నగరాలలో ఉద్యోగం చేసుకునే నాలాంటి వాళ్ళకి ఎదురయే చావూ, పెళ్ళీ లాంటి సమస్యలకు అవి కొంత పరిష్కారం అయేవి. నన్ను కూడా సభ్యులు అవమనేవారు.

నేను అవలేదు. అవకపోవటమే కాదు - అయినవాళ్ళు ఏదో తప్పుడు పని చేస్తున్నరని అనుకునేవాడిని. అలాంటి పని జగన్నాథం చేయనందుకు నేను సంతోషించాను.

రామారావు గాలి రాజకీయాలలో వీస్తోంది. ఆయన వచ్చి మొత్తం అంతా బాగు చేసేస్తాడని అందరం అనుకున్నాం. బాగు చెయ్యాలనుకున్నాడా లేదా; చేయలేకపోయాడా; చెయ్యలేదా అన్న మీమాంస అనవసరం.

ఆయన వచ్చిన కొత్తలో మా ప్రభుత్వ కార్యాలయాలలో వచ్చిన మార్పు నాకు ఎన్నో ఆశలు కలిగించింది. నా వంటి వాళ్ళకి సువర్ణావకాశాలు వస్తాయని కూడా అనుకున్నాను.

ఎక్కడ ఏం జరిగిందో తెలియదు. రామారావు రెండవమారు పదవిలోకి వచ్చాక కళ్ళేలు ఎవరి చేతుల్లో ఉన్నాయో అర్థం కాకుండా పోయింది. మా కార్యాలయాలు మళ్ళీ జనసమ్మర్ద మయిపోయాయి. టేబిళ్ళ మీదే బేరసారాలు జరిగిపోతున్నాయి.

ఒకప్పుడు ధనం మాత్రమే పనిచేసేదని నా నమ్మకం. ఇప్పుడు కులం పనిచేస్తోందని వింటున్నాను. దానికి తార్కాణం మాత్రం నాకు దొరకలేదు. ధనం పేరు చెప్పటానికి సిగ్గు పడేవాళ్ళు కులం పేరు గర్వంగా చెప్పటం విని నేను ఆశ్చర్యపోయాను.

జగన్నాథం దాదాపు పదిహేడు ఏళ్ళ తర్వాత నన్ను వెతుక్కుంటూ వచ్చాడు. నా ప్రమోషన్ దగ్గర పీటముడి పడిపోయింది. అది రావాలని నాకు ఉంది. రాకపోతే తల తీసేసినట్టుగా కూడా ఉంటుంది.

వచ్చిన మనిషిని నేను ఒకప్పుడయితే అవమానించేవాడినే! ఇప్పుడా ఆసక్తి లేదు. ఓపికా లేదు.

జగన్నాథాన్ని దగ్గరనుంచి చూసాను. శారీరకంగా పెద్ద మార్పులేదు. మాటలో వ్యవహార్తనం కూడా నాకు కనిపించలేదు. సమర్దులకు సహజమయిన ఆత్మ విశ్వాసం ఏదో ఉంది. చాలా కలుపుగోలుగా మాట్లాడాడు. సూటిగా విషయంలోకి వచ్చాడు. నాకు ప్రమోషన్ రాదుట.

నాకూ తెలుసునన్నాను బింకంగా!

ఎందుకు రాదనుకుంటున్నావన్నాడు!

"సెక్రటరీ స్థాయిలో ఉంది నా ఫైలు. ఆయన మనవాడు కాదు" అన్నాను. 'మనవాడు' అన్నమాట నన్ను ఒకప్పుడు చాలా బాధ పెట్టేది. ఆ క్షణంలో కూడా ఆ ఆమాట అంతో యింతో బాధ పెట్టింది.

జగన్నాథం నవ్వాడు - "నువ్వు కూడా నలుగురితో బాటు నడువు! నువ్వు గడ్డి తినకపోతే మానేయ్! తినిపించలేకపోతే మానేయ్! కాని నువ్వేమిటో నువ్వు గుర్తు చేయాలి! లేకపోతే నీకు దక్కాల్సినది దక్కదు ---" అన్నాడు.

వాడిస్తున్న సలహా స్పష్టంగానే ఉంది. నేను మా కుల సంఘంలో చేరాలి. చేరటమే కాదు చేరినట్లు దండోరా వేయించుకోవాలి. మా కులంలో బీదవాళ్ళకు సహాయం చెయ్యాలి! అదీ మంచి పనేగదా!

వాడెప్పుడు ఆంధ్రుడి నుంచి కులం పుచ్చుకున్నాడో నాకు తెలియదు. ఈ ట్రస్టూ ఆ నిధీ అంటూ మావాళ్ళ నుంచి చందాలు పోగుచేసి వాడు మింగుతున్నాడో, ఉపకారాలు చేస్తున్నాడో నాకు తెలియదు. ఆ వివరాలు నేను అడగలేదు.

నాకు అర్థం కానిది వాడి లాజిక్!

నా ఫైలున్న అధికారి మావాడు కాదు! కానప్పుడు నేను కులనాయకుడినవటం వల్ల నా పనెలా అవుతుంది?

" - కులస్తుడవటం వల్ల ఉపకారాలు జరిగిపోతాయనుకుంటున్నావా? నీ పొజిషన్‌కి నువ్వు యీ పాటికి కొంత బలాన్ని పోగుచేసుకుని ఉండాలి. అది ఉన్నప్పుడు నువ్వంటే బెదురే కాదు. గౌరవం కూడా ఉంటుంది. ఆ బెదురుతోటే నీకు అపకారం చెయ్యటానికి జడుస్తారు. నువ్వు ఏ తీగలులాగి ఏ డొంకలు కదపగలవో ఎవడికీ తెలవదు. కనుక ఏవో తీగలు లాగగలవని ఎదుటివాడికి అనుమానం పుట్టించాలి. కనీసం నువ్వు ఆ పని చేస్తే నీకు దక్కాల్సినది దక్కుతుంది."

నేను ఆలోచించుకుంటానన్నాను. జగన్నాథం నా భార్యని కూడా కదిపి వెళ్ళాడు. నా

ఆలోచనలు తెగలేదు. ఎదురుగుండా ఉన్న కులాన్ని నమ్మాలో; ఉన్నాడో లేడో తెలీని దేవుడిని నమ్మాలో తెలీలేదు. ఇన్నాళ్ళూ ప్రత్యర్థిగా ఉన్న జగన్నాథాన్ని నమ్మాలో, నా లోపల ఉన్న మంచి పట్ల నిర్వచనాన్ని నమ్మాలో తెలీలేదు.

భగవంతుడో! మంచో! నా సమస్య పరిష్కరించబడింది. పీటముడి విడింది. ప్రమోషన్ దొరికింది. నేను మాత్రం దానికి క్రెడిట్‌ని ఒకప్పుడయితే మంచికి యిచ్చేవాడిని. ఇప్పుడు భగవంతుడికి యిచ్చాను.

ఈ కథ అంతటితో అవలేదు.

మళ్ళీ నాకు సమస్యలు వస్తూనే ఉన్నాయి. నా ప్రమోషన్లూ, నా యిల్లు కట్టే ప్రయత్నాలూ, నా పిల్లల చదువులూ, ఉద్యోగాలు!

అప్పుడప్పుడు జగన్నాథం కలుస్తూనే ఉన్నాడు.

నిజం చెప్పొద్దూ - నేనూ వెళ్తూనే ఉన్నాను.

వెనక వాడిపట్ల అందరికీ ఉండే లోకువా, నాకుండే మన్ననా పోయాయని నాకు కొంత దుగ్ధ ఉన్న మాట నిజమే! యిప్పటికి కూడా వాడు నాకన్న తక్కువే! ఆ మాట ఎవరూ నాతో అనకపోవచ్చు. నాకు నేనైనా నా నిజాయితీని మెచ్చుకుంటున్నానా? సందేహమే!

వాడిప్పుడు మా కులానికి మార్గదర్శకుడు. మణిదీపం. వెనకటి శతాబ్దాల చారిత్రక ప్రసిద్ధులు మా కులస్తులేనన్న ప్రచారం నాబోటి వాళ్ళకు ఎంత కాదనుకున్నా భుజాలు పొంగించకుండా ఉంటుందా? ఇలా వాళ్ళను మాకు హక్కు భుక్తం చేస్తున్న జగన్నాథం లాంటి వాళ్ళు ముందుకు సాగుతూనే ఉన్నారు. వాళ్ళ విజయాలు నాబోటి వాళ్ళకు కూడా నోరూరిస్తూనే ఉన్నాయి.

నేనూ వాడితో బాటు నడవక తప్పేట్టు లేదు. నాకున్న ఉద్యోగస్థాయిని బట్టీ, జగన్నాథంతో పరిచయాన్ని బట్టీ కుల సంఘంలో ఏదో చిన్నదో పెద్దదో పదవి దక్కవచ్చు. దానివల్ల ఎవరి సమస్యలు తీరినా మానినా నా సమస్యలు మాత్రం తీరతాయి.

ఇలా అనుకుంటే ఉక్రోషంగా ఉంటుంది.

అలాంటి ఊగిసలాటలో, ఉక్రోషంలో నేను మా ఊరు వెళ్ళాను. జగన్నాథం తండ్రి మంచం మీద ఉన్నాడుట!

"ఏం పట్టుదలరా ముసిలాడికి! జగన్నాథానికి పెళ్ళయిన దగ్గర నుంచి యియ్యేల దాకా వాడి మొహం చూడలేదు--" అన్నాడు చిన్నాన్న. తన కులస్తుడే అయినా, తన పొలంలో పనిచేసిన వాడికి అంత పట్టుదల ఉండడం అవమానంగా భావిస్తున్నట్టున్నాయి చిన్నాన్న మాటలు.

పల్లెటూరివాడు! ఆయన ధోరణి అది! నాకు మాత్రం - వాడికీ, ఈ ముసిలాడికీ కుల గజ్జే అనుకున్నాను. అలా అనుకోవడం కాస్త తృప్తి కలిగించింది.

వెళ్ళి పలకరించాను. గుర్తు పట్టాడు. జగన్నాథం సంగతి ఎత్తాను. మొహం తిప్పేసాడు.

"వాడు నీ కులాన్ని భ్రష్టం చేసాడని నీ కోపం! వాడు నీ కొడుకు! వయసులో ఏదో చేసాడు! ఇప్పుడు మన కులాన్ని ఎంత బాగు చేస్తన్నాడో తెలుసా!" అన్నాను నా కసిని అనుచుకుంటూ.

ఆయన కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. బలహీనమయిన చేతితో నా చేతిని నొక్కాడు. గొంతు కూడ దీసుకున్నాడు.

" -- ఛత్ ! తప్పుడెదవ ! ఆ ఆడకూతుర్ని పొట్ట నెట్టుకున్నాడు! నా కులంలో తప్ప బుట్టాడు! ఆ యెదవ నా కొడుకు కాదు - నా కులం కాదు -"

ఆ ముసిలాయన మాటలవే!

తర్వాత ముసలాయన తనను సమర్థించుకుంటూ చాలా అన్నాడు. దానంతటి సారాంశం తీస్తే -

"నీతికి నిర్వచనం ఎవరూ ఖచ్చితంగా చెప్పలేకపోవచ్చు. కానీ, అది ఏమిటో ప్రతి వాళ్ళకూ తెలుసు. తెలిసినదానిని పాటించడానికి మాత్రం సత్తువ ఉండాలి. నాకా సత్తువ నా కులమే యిచ్చింది. కులం లేదంటావు నువ్వు. ఉండరాదంటావు నువ్వు. నీకు తెలిసిన దానిని పాటించడానికి నీకు సత్తువ ఎందుకు లేదు? అది నీ నీతి లోపమా? నీ లోపమా?"

ఆ ప్రశ్నతో నా ఊగిసలాట ఆగిపోయినట్లయింది.

నాకేదో కొత్త ఆధారం దొరికినట్లయింది.

అది పట్టుకుని నేను నగరం బస్సు ఎక్కాను.

★ (ఆహ్వానం మాసపత్రిక: జూన్ 1993) ★